

Verslag NeVER bijeenkomst van 26 juni 2023 - energiearmoede en energieprijzen

*mr. L. Striekwold*¹

1. Inleiding

Op maandag 26 juni 2023 vond de algemene ledenvergadering en een ledenbijeenkomst van de Nederlandse Vereniging voor Energierecht (NeVER) plaats ten kantore van Stibbe in Amsterdam. De ledenbijeenkomst werd georganiseerd in samenwerking met de Benelux Association of Energy Economics en had als thema 'Energiearmoede en energieprijzen'. In totaal waren er 65 aanwezigen met verschillende achtergronden binnen de energiesector om te luisteren naar en te discussiëren over de verschillende onderwerpen die aan bod zijn gekomen. Prof. mr. Martha Roggenkamp opende als voorzitter van de NeVER de middag en kondigde de volgende onderwerpen en sprekers aan: 'Totstandkoming van energieprijzen' door Ronald Huisman van de Erasmus School of Economics en Utrecht University School of Economics (paragraaf 2), 'Tarieven in de energiemarkt' door Monique Coenraad - van der Zande van de Autoriteit Consument & Markt (ACM) (paragraaf 3), 'Energiebelastingen en energieprijzen' door Mick Knops van Loyens & Loeff (paragraaf 4) en ten slotte 'Energieprijzen en energiearmoede' door Peter Mulder van TNO (paragraaf 5). In het vervolg van deze bijdrage is een weergave opgenomen van hetgeen de sprekers tijdens deze dag hebben gedeeld.

Het was een interessante bijeenkomst waarbij onder meer Max Verstappen, het Wassenaar-effect, de oorlog in Oekraïne en een door COVID-19 ontstane economische energieoorlog tussen Saudi-Arabië en Rusland de revue passeerden.

2. Totstandkoming van energieprijzen

Ronald Huisman – Associate professor aan de Erasmus School of Economics en Utrecht University School of Economics

Mensen zijn geneigd om vanuit één kant naar de energiemarkt te kijken: moet ik de nieuwe energieprijzen voor drie jaar vastzetten? Of is het misschien slim om meer zonne-energie te produceren? Ronald Huisman kijkt als econoom niet vanuit één kant

naar de energiemarkt, maar hij probeert het marktstelsel te begrijpen en vervolgens vanuit dit systeem te redeneren. Volgens hem ontstaat een perfect flexibel systeem op het moment dat de typisch economische variabelen vraag, aanbod, opslag en transport goed in elkaar grijpen. Hij constateert echter dat dit in de praktijk niet het geval is.

Een energieleverancier moet vooraf inschatten hoeveel energie moet worden ingekocht voor een klant die een vast energiecontract voor drie jaar wil afsluiten. Dat is lastig omdat het consumptiepatroon van een klant niet op voorhand vaststaat. Energieleveranciers kopen daarom zoveel mogelijk energie op verschillende termijnmarkten om zichzelf in te dekken. Ze hebben immers de verplichting de elektriciteit te leveren op het moment dat de klant het wil gebruiken. Ter illustratie: de eerste race van Max Verstappen in de Formule 1 was een nachtrace en energieleveranciers waren niet bedacht op de massaliteit waarop men in Nederland de race volgde via televisie. Door de onverwachte vraag naar elektriciteit ontstond een enorme onbalans op de energiemarkt waardoor op korte termijn problemen ontstonden met het inkopen van energie. Op de real time elektriciteitsmarkten kan men tegen onbalansprijzen tot 15 minuten voor levering elektriciteit inkopen of verkopen. De prijs die hiervoor wordt betaald, verschilt per dag en kan variëren van EUR 100 per Megawattuur (MWh) in de ochtend, EUR 1300 MWh in de middag tot – EUR 200 in de avond. Op het moment dat de onbalansprijs is opgelopen tot EUR 1300 per MWh, maar de elektriciteit aan de afnemer was verkocht tegen een vaste energieprijs ontstaat er een aanzienlijke kostenpost voor de energieleverancier.

Deze risico's worden kleiner op het moment dat het systeem van variabelen flexibel op elkaar ingrijpt. Bij duurzame energie is dit echter niet perfect regelbaar. Het is weliswaar mogelijk zonnepanelen af te schakelen, maar het is, andersom, niet mogelijk bij te schakelen op het moment dat er geen zon is. Dat maakt de variabele 'aanbod' minder flexibel. Op het moment dat meer duurzame energie aan de markt wordt toevoegd, wordt bij dezelfde vraag een lagere energieprijs gerealiseerd doordat zon- en windenergie geen variabele productiekosten hebben. Het is de verwachting dat duurzame energie daarom op de lange termijn zal leiden tot een lagere marktprijs.

1. is advocaat bij Stibbe N.V. te Amsterdam.

De vraag is echter of we zo ver komen, omdat de variabelen opslag en transport beperkt zijn. Er zijn bijvoorbeeld nog bijna geen batterijen om energie in op te slaan. Als meer duurzame energie wordt opgewekt dan wordt getransporteerd en gebruikt, kunnen we niets anders dan de productie stoppen. Dit is een teken van een inflexibele markt.

Eenzelfde situatie heeft zich voorgedaan op de gasmarkt. De gasprijzen waren de afgelopen jaren stabiel en men vond het onnodig om zich voor de langere termijn in te dekken. De oorlog in Oekraïne zorgde voor grote onrust in het systeem met een extreme fluctuatie op de intraday-markt met gasprijzen tot wel EUR 300 per MWh in augustus 2022. Op de energiemarkt ontstond veel onzekerheid en er waren minder aanbieders. Om deze reden werd het noodzakelijk meer onderpanden aan te houden waardoor de marges omhooggingen. Energiebedrijven berekenden de marges vervolgens door aan afnemers door de risico-opslag te verhogen.

Omdat de energiemarkten de jaren voorafgaand aan de oorlog in Oekraïne vrij kalm waren, zijn de gasvoorraden in 2022 niet volledig gevuld. Met Rusland is een belangrijke en goedkope speler weggefallen. Er is een krappe markt ontstaan met weinig flexibiliteit waarbij landen hun gasvoorraad helemaal gevuld wilden hebben om zo lang mogelijk zelfvoorzienend te zijn. Tegelijkertijd vroegen internationale gasleveranciers extreem hoge prijzen voor hun gas. Toen 80% van de Europese gasvoorraden was gevuld, stortte de gasprijs weer in. Dit is een gevolg van een systeem dat inflexibel is: een bepaalde gebeurtenis heeft direct een grote impact op de energieprijzen.

Naast de elektriciteits- en gasmarkt zijn ook op de oliemarkt tekenen van een inflexibele markt zichtbaar. In mei 2022 waren de oliepijzen voor het eerst in de geschiedenis negatief als direct gevolg van een economische energieoorlog tussen Saudi-Arabië en Rusland. Door COVID-19 was de vraag naar olie ingestort en beide landen wilden niet stoppen met de productie van olie. Nadat alle olievoorraden waren gevuld kon de productie – ondanks een extreem lage prijs (sommige marktpartijen waren bereid olievaten af te nemen en op te slaan voor USD 40) – niet worden afgezet. Het voorgaande laat zien dat zelfs op een volwassen markt als de oliemarkt een specifieke gebeurtenis kan leiden tot een extreme situatie.

Voorgenoemde markten zijn typische commodity-markten waar iets wordt geleverd en afgenomen. De variabelen op dergelijke markten sluiten niet perfect op elkaar aan waardoor tegen fysieke grenzen wordt aangelopen.

Energiebedrijven houden rekening met dergelijke risico's bij de levering van energie. De energieprijs is gebaseerd op een verwachte prijs van energie in de toekomst met daarbovenop een opslag van alle verschillende risico's. Volgens Ronald Huisman zijn flexibelere markten nodig met (meer) aandacht voor energieopslag. Daarnaast zijn participerende burgers nodig die bereid zijn te consumeren op het

moment dat er meer aanbod is en minder te consumeren op het moment dat er minder aanbod is. Zolang deze twee aspecten ondervertegenwoordigd zijn, blijven we te maken houden met inflexibele markten en de daarbij horende risico's.

3. Tarieven in de energiemarkt

Monique Coenraad - van der Zande – Teamleider op de programmadirectie Consumententarieven Energie bij de ACM

Het energietarief dat door energieleveranciers bij afnemers in rekening wordt gebracht bestaat momenteel uit 80-90% inkoopkosten en risico-opslagen, 0-10% brutomarge en 0-5% nettomarge. Voor consumenten komen hier nog netbeheerderkosten, energiebelasting, vaste leveringskosten en risico-opslag duurzame energie bij. Monique Coenraad - van der Zande constateert dat de inkoopkosten en risico-opslagen de laatste tijd sterk zijn gestegen. Het energietarief is altijd vrij voorspelbaar geweest, maar door de stijgende prijzen en de grote risico's die zich thans voordoen is het energietarief volatieler geworden.

De ACM houdt toezicht op de energietarieven door de energietarieven van de verschillende energieleveranciers naast een door de ACM ontwikkeld standaardmodel te leggen. De energieleverancier wordt door de ACM aangesproken wanneer de energietarieven sterk afwijken van het standaardmodel. De ACM constateert dat er sprake is van excessief hoge energietarieven in een markt die concurrent is en om deze reden is een maatschappelijk wens ontstaan voor intensiever toezicht op energietarieven.

Sinds het voorjaar van 2021 is er sprake van prijsstijgingen in de energietarieven. De situatie begint in de zomer van 2021 kritiek te worden voor energieleveranciers die risicovol zijn omgesprongen met hun inkopen. In oktober 2021 kondigt Welkom Energie als eerste energieleverancier faillissement aan waardoor onrust op de energiemarkt ontstaat. Klanten van Welkom Energie zijn genoodzaakt een nieuw contract af te sluiten bij een andere energieleverancier voor een hoger energietarief dan hun oorspronkelijke contract. De vraag doet op of de ACM dit faillissement had kunnen voorkomen. Vervolgens breekt in maart 2022 de oorlog in Oekraïne uit waardoor de energieprijzen nog verder worden opgedreven en de situatie de vorm van een crisis begint aan te nemen. Een aanzienlijk aantal huishoudens kan de energierekening niet meer betalen en in de Tweede Kamer komen geluiden op dat energieleveranciers "graaiers" zijn die misbruik maken van de situatie door de energietarieven extreem te verhogen om winst te behalen. In augustus 2022 wordt daarom gesproken over de invoering van een prijsplafond dat op 1 januari 2023 (tot en met 31 december 2023) van kracht is geworden. Een andere discussie begint te spelen: mogen energieleveranciers winst maken als er een prijsplafond is? Het kabinet is bereid te compenseren, maar alleen voor de gemaakte

kosten en niet voor misgelopen winst van de energieleverancier.

Tegelijkertijd besluit de ACM dat intensiever toezicht nodig is en wordt de uitvoering van de vangnetregeling voor maximumtarieven herzien. In november 2022 is het bestuur van de ACM bij een hoorzitting in de Tweede Kamer, omdat de ACM geen algemene winstmarges wil vaststellen voor energieleveranciers. Het is volgens de ACM een politiek besluit wat een algemene winstmarge is en daarnaast had de ACM een termijn van twee weken gekregen waarin de winstmarge bij alle energieleveranciers moest worden doorgerekend. Tijdens de hoorzitting betoogde Renske Leijten (SP) dat de ACM wel kon verdwijnen en richting energieleveranciers sprak zij uit dat zij niet te vertrouwen zijn en misbruik maken van de situatie. Naar aanleiding van de ontwikkelingen in de markt en de uitlatingen in de Tweede Kamer is de ACM bij zes grote energieleveranciers op bedrijfsbezoek geweest om in de boeken te kijken. Bij alle bedrijfsbezoeken zijn de tarieven door de ACM redelijk bevonden. De ACM begrijpt nu wel beter hoe de situatie in elkaar steekt en hoe het voor energieleveranciers is, aldus Monique Coenraad - van der Zande.

Volgens Monique Coenraad - van der Zande kunnen drie lessen worden getrokken uit de afgelopen periode:

- Energieleveranciers zijn in de regel geen "graaiers", maar gewoon bedrijven die geen absurde winsten behalen.
- Er is concurrentie tussen de energieleveranciers. Er wordt geconcentreerd op inkoopstrategie en voorwaarden.
- Door modelcontracten zijn energieleveranciers goed vergelijkbaar, maar deze contracten worden uit de markt geprijsd omdat ze maar één keer in het half jaar aangepast mogen worden. Dit maakt het inkopen van energie risicovol waardoor een hoge energieprijs op de modelcontracten staat. Het is daarom aantrekkelijker een ander contract te nemen.

Momenteel wordt nagedacht over het aanbrenge van structuur in het toezicht. Het toezicht door de ACM vindt thans ex post plaats door de energietarieven te vergelijken met een signaaltarief. De ACM grijpt in bij overschrijding van een bepaald percentage en op het moment dat tevens wordt voldaan aan bepaalde voorwaarden. In de toekomst wil de ACM gaan kijken naar de mogelijkheid dat toezicht zowel ex post als ex ante gaat plaatsvinden. Het toezicht gaat zich tevens meer richten op onder meer de mate van concurrentie tussen energieleveranciers en de overstapmogelijkheden die worden aangeboden door energieleveranciers. Hierbij moet ook rekening worden gehouden met de grote verschillen tussen energieleveranciers en hun inkoopstrategieën. De ACM werkt samen met het Ministerie van Economische zaken en Klimaat om het energietoezicht te intensiveren en vorm te geven.

4. Energiebelastingen en energieprijzen

Mick Knops – Senior Associate Energy en Tax bij Loyens & Loeff

Energiebelasting speelt zowel voor consumenten als voor bedrijven een rol bij de prijs die moet worden betaald voor elektriciteit. Volgens Mick Knops is het bij arme huishoudens lastig om de energieprijzen via de energiebelasting te sturen op het moment dat de energieprijzen extreem hoog zijn en zal de energiebelasting bij bedrijven pijn gaan doen op het moment dat zij niet meevaren op de ingezette koers van de overheid.

Hoe werkt energiebelasting? Een producent levert elektriciteit of gas aan een verbruiker en daarvoor krijgt de producent een vergoeding. Over deze levering moet de producent energiebelasting betalen. In de praktijk wordt deze energiebelasting doorberekend aan de consument en zo wordt dit ook gepresenteerd op de factuur. Hierdoor ontstaat het beeld dat consumenten energiebelasting betalen, terwijl dit strikt genomen niet waar is.

De energiebelasting wordt berekend aan de hand van een degressief tarief over vier schijven. Hoe hoger het verbruik aan gas en elektriciteit, hoe lager het tarief. Voor consumenten is de energiebelasting in de eerste schijf voor gas hoog ten opzichte van elektriciteit. In de vierde schijf gaat de energiebelasting van gas omlaag en gaat de energiebelasting voor elektriciteit zelfs bijna naar nul. Een grootverbruiker betaalt marginaal niet veel extra belasting. In de toekomst zal dit veranderen, hetgeen vooral voelbaar wordt voor grootverbruikers van gas.

Voor een gemiddeld huishouden was de energiebelasting in de eerste helft van 2023 bijna een derde van de energierekening. Dat is fors, maar in het verleden was de energiebelasting de helft van de energierekening. Ondanks dat een aantal partijen in de Tweede Kamer in de Voorjaarsnota² en in het Interdepartementaal Beleidsonderzoek-rapport³ (IBO-rapport) heeft geprobeerd om huishoudens te compenseren via de energiebelasting, bestaat nog steeds 13% van de energierekening uit energiebelasting. Indien wordt gekeken naar de voorgestelde tarieven voor volgend jaar dan daalt dit percentage naar nog maar 6%. De vraag is echter of een huishouden met een energierekening van EUR 800 – EUR 1000 per maand is geholpen met een korting van EUR 60 door voor hen de energiebelasting helemaal af te schaffen. Mick Knops betoogt dat het compenseren van huishoudens via de energiebelasting niet het juiste instrument is om huishoudens te compenseren vanwege het feit dat de tarieven niet discriminerend werken richting inkomen.

2. Kamerstukken II 2022/23, 36350, nr. 1.

3. Scherpe doelen, scherpe keuzes – IBO aanvullend, normerend en beprijzend nationaal klimaatbeleid voor 2030 en 2050.

Afgelopen jaar is het beoogde pad voor de energiebelasting door de Tweede Kamer vastgesteld voor de aankomende zeven jaar. Het valt op dat de energiebelasting voor gas ten opzichte van het jaar 2018 gedurende deze periode richting het dubbele gaat. Huishoudens met een cv-ketel en een gasfornuis zullen dit voornamelijk gaan voelen. Daarentegen zal de energiebelasting voor elektriciteit verder omlaag gaan.

Afgelopen maand is het IBO-rapport gepubliceerd en hierin zijn verschillende maatregelen aangekondigd. In het rapport wordt onder meer aangegeven dat de energietarieven verder omhoog zullen gaan. Dit is precies de reden waarom compenseren via energiebelasting een slecht instrument is, aldus Mick Knops. Voor huishoudens die te maken hebben met energiearmoede wordt precies het tegenovergestelde bereikt, omdat deze huishoudens niet van het gas af kunnen en uiteindelijk zwaarder worden belast. Tegelijkertijd gaat de prijs voor elektriciteit omlaag, zodat huishoudens die de luxe hebben om over te stappen naar een warmtepomp en daardoor minder gas gebruiken er financieel op vooruit gaan.

Ook een aanzienlijk aantal grote bedrijven neemt nog gas af. Ter illustratie: een gemiddeld grote steenfabriek gebruikt momenteel 10 miljoen kubemeter aan gas per jaar. In 2022 was de energiebelasting voor gas voor een dergelijke steenfabriek ongeveer EUR 600.000,00. Uitgaande van stijgende energietarieven op dat moment zou de energiebelasting in 2030 richting EUR 2.500.000,00 gaan. Het IBO-rapport dat afgelopen maand is verschenen, voorspelt echter dat de energiebelasting in 2030 richting EUR 5.000.000,00 gaat. Dat betekent dat een gemiddeld grote steenfabriek tien keer zoveel energiebelasting zal gaan betalen ten opzichte van zeven jaar geleden op het moment dat zij gebruik blijft maken van gas. Voor elektriciteit blijft de energiebelasting gelijk of gaat het deze omlaag. Hieruit blijkt de impact van de energiebelasting en de maatregel. Overstappen van gas naar elektriciteit is een grote investering en is niet binnen twee maanden gerealiseerd. Desondanks benadrukt Mick Knops het belang voor bedrijven om nu aan de slag te gaan met de overstap.

Mick Knops komt tot de volgende conclusies:

- Bij arme huishoudens zijn niet veel sturingsmogelijkheden binnen de energiebelasting omdat de tarieven niet discriminerend werken voor deze groep ten opzichte van de welvarende huishoudens die makkelijker van het gas af kunnen.
- Voor (grote) bedrijven en met name grote gasverbruikers bestaat een enorme *incentive* om over te schakelen naar elektriciteit, omdat zij anders te maken krijgen met een aanzienlijk hogere energiebelasting.
- Vanwege het lage tarief voor elektriciteit is er vanuit de energiebelasting op dit moment geen tot weinig stimulans om te besparen. Indien je als (groot) bedrijf in de vierde schijf zit, stelt de mar-

ginale prijs voor elektriciteitsverbruik niets meer voor.

5. Energieprijzen en energiearmoede

Peter Mulder – Senior scientist bij TNO Energy Transition Studies

TNO heeft samen met het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) lang gewerkt aan een goede definitie van energiearmoede.⁴ Bij hantering van de oude definitie van energiearmoede gaf de energiearmoedemap aan dat in Baarn, Aardenhout en Wassenaar veel energiearmoede was. Dit staat bekend als het "Wassenaar-effect": grote en slecht geïsoleerde huizen met een hoge energierekening waardoor sprake is van energiearmoede. Het was onder de oude definitie onmogelijk om gericht beleid te voeren. Peter Mulder geeft aan dat dit inzicht gelukkig is ingedaald.

Energiearmoede is een specifieke vorm van armoede waarbij vaak overlap is met inkomensarmoede. Volgens Peter Mulder bestaat energiearmoede uit drie componenten:

- De betaalbaarheid van de energierekening.
- De slechte woningkwaliteit.
- De mogelijkheden om hierop te anticiperen.

Dit heeft geresulteerd in de volgende definitie van energiearmoede: mensen met een laag inkomen die daarnaast een hoge energierekening hebben en/of een Lage EnergieKwaliteit (LEK)-woning. Binnen deze groep bestaat een subgroep met huishoudens die wonen in een Zeer Lage EnergieKwaliteit (ZLEK)-woning. Dit is het slechtste label en deze huishoudens hebben de grootste (financiële) problemen. Deze subgroep is soms meer dan de helft van het inkomen kwijt aan de energierekening. Tegelijkertijd is het ook een hele kleine groep en daar zit de sleutel voor gericht beleid.

In 2020 zijn volgens de definitie van TNO en het CBS ongeveer 500.000 huishoudens energiearm. Door de gestegen (energie)prijzen is dit opgelopen naar ongeveer 600.000 huishoudens aan het einde van 2022. Deze stijging is enorm afgeremd door financiële compensatiemaatregelen van de overheid. Ondanks dat het overheidsingrijpen niet goedkoop was, heeft het wel wat opgeleverd. Toch kan het volgens Peter Mulder preciezer. Immers, wanneer de huishoudens met energiearmoede onder de loep worden genomen, blijkt dat 69% van deze huishoudens een slecht geïsoleerd huis heeft. Daarvan bevinden 415.000 huishoudens zich in de slechtste labels.

4. Zie voor verschillende rapporten over energiearmoede de website van TNO: www.tno.nl/nl/duurzaam/systeemtransitie/sociale

TNO heeft de energiekosten in kaart gebracht als percentage van het inkomen van de hele bevolking. Dat is gedaan voor 87% (ruim 7 miljoen) van de huishoudens in Nederland op basis van microdata van het CBS. Deze huishoudens zijn opgesplitst in 36 groepen bestaande uit mensen huishoudens met drie soorten eigendom: koop, huur in de private sector en corporatiehuur. Vervolgens zijn de inkomens opgedeeld in vier groepen (laag, mid-laag, mid-hoog en hoog) en in drie groepen van energetische woningkwaliteit (zeer slecht, slecht of goed geïsoleerd). Bij verschillende energieprijsscenario's is vervolgens gekeken wie hoeveel kwijt is aan energie en waar het probleem zit. Peter Mulder komt tot de volgende analyse.

Het verband tussen energetische woningkwaliteit en inkomen is zwak. De huishoudens waarvan het huis een (zeer) slechte energetische kwaliteit heeft, zijn in de minderheid en procentueel het kleinst. In Nederland hebben de meeste huishoudens namelijk energielabel C of hoger. Procentueel is de energetische kwaliteit het slechtst bij de hoogste inkomenscategorie door het zojuist geïntroduceerde Wasse-naar-effect. Dit betreffen geen energiearme huishoudens, maar wel huishoudens met een huis met (zeer) slechte energetische kwaliteit. Bij de laagste inkomensgroep is de (zeer) slechte energetische kwaliteit van de woning procentueel het kleinst. De kwaliteit van corporatiewoningen is verhoudingsgewijs het best en van koopwoningen het slechtst. Dat komt omdat het grootste deel van de corporatiewoningen – mede door hun wettelijke taak – goed is geïsoleerd. Toch komt energiearmoede vooral voor bij corporatiewoningen. Dat lijkt met elkaar in tegenspraak, maar is eigenlijk heel logisch. Ondanks dat de meeste corporatiewoningen goed zijn geïsoleerd, bevinden huishoudens met de laagste inkomens zich vaak in corporatiewoningen.

Verder hangt het energieverbruik in Nederland aan de consumentenkant nauwelijks af van het inkomen zodra wordt gecorrigeerd voor de energiekwaliteit van de woning. Het gasverbruik van de laagste inkomensgroepen is gemiddeld 500 à 600 kuub per jaar op het moment dat een woning een goede energetische kwaliteit heeft. Het gasverbruik neemt binnen deze groep toe naarmate de woning een slechtere energetische kwaliteit heeft. Wanneer het gasverbruik tussen de verschillende inkomensgroepen wordt vergeleken, blijft het gasverbruik per energetische kwaliteit van de woning nagenoeg op hetzelfde niveau. Er is één uitzondering: de huishoudens met de hoogste inkomens zijn tevens de slechtst geïsoleerde woningen. Het gasverbruik in deze woningen is erg hoog. Kortom, over het algemeen is het niet het inkomen, maar de kwaliteit van de woning de grootst bepalende factor voor het energieverbruik. Dat geldt met name voor gas, maar ook voor elektriciteit.

Ten slotte is door TNO een vertaling gemaakt naar de energiequote. Dit is het percentage van het inkomen dat een huishouden kwijt is aan energie. De laagste inkomensgroep in een woning met een goede

energetische kwaliteit is bij een lage energieprijs gemiddeld 6% (met uitschieters tot 13%) van het inkomen kwijt aan energie. Huishoudens binnen de laagste inkomensgroep in een woning met zeer slechte energetische kwaliteit zijn bij een lage energieprijs gemiddeld 10% (met uitschieters naar 23%) van hun inkomen kwijt aan energie. Dit was de situatie uitgaande van de energieprijzen uit 2020. Op het moment dat men uitgaat van gemiddelde energieprijzen waar de markt nu naartoe beweegt, zit een huishouden uit de laagste inkomensgroep in een woning met een goede energetische kwaliteit gemiddeld al op zo'n 10% (met uitschieters naar 20%). Huishoudens binnen de laagste inkomensgroep in een woning met zeer slechte energetische kwaliteit zijn bij deze energieprijs gemiddeld 15% (met uitschieters naar 35%) van hun inkomen kwijt aan energie. Bij de hoge energieprijs van 2022 was dit gemiddelde 30% (met uitschieters naar boven de 60%). Daardoor is paniek ontstaan en dat leidde tot fors ingrijpen van de overheid. Het omgekeerde geldt echter voor de mid-hoge en hoge inkomensgroep. Zelfs bij een hoge energieprijs en een woning van zeer slechte energetische kwaliteit is de energiequote nog onder de 10%. Ook al is het absolute getal vrij hoog, toch is het percentage ten opzichte van het inkomen nog steeds erg weinig vergeleken met lage inkomensgroepen. Hier zit een belangrijke aanwijzing voor beleid, aldus Peter Mulder. Uiteindelijk zijn het opnieuw de corporatiehuurders en de huurders met lage inkomens in de private sector die het meest kwetsbaar zijn. De meeste koopwoningen zijn in absolute aantallen het slechts geïsoleerd, maar beschikken over een hoger inkomen waardoor het probleem kleiner is.

Peter Mulder trekt hieruit de volgende conclusies:

- Ondersteuning van huishoudens vraagt primair om inkomensafhankelijke beleidsmaatregelen die de energiequote omlaag brengen.
- Een mogelijke oplossing is het verhogen van de laagste inkomens door (de jaarlijkse vermindering van) de energiebelasting inkomensafhankelijk te maken, of door een directe energietoeslag via de toeslagensystematiek in te voeren.
- Woningverduurzaming is niet dé oplossing voor hogere energieprijzen, maar maakt wel degelijk een groot verschil – vooral voor lagere inkomens.
- Gerichte woningverduurzaming kan de piek in de verdeling van energiequotes elimineren. Op macroniveau lijkt dit een rendabele investering, maar niet voor elke individuele woning.
- De piek omvat ongeveer 100.000 huishoudens waarvan ongeveer 20.000 huishoudens behoren tot de harde kern energiearme huishoudens met een energiequote van 23 à 35% bij een gemiddelde energieprijs en 40 à 60% bij een hoge energieprijs.
- Het criterium 'energetisch slechte woning' is lastig te hanteren bij het ontwerp van gerichte compensatiemaatregelen.

6. Afsluiting

Na enkele afsluitende woorden van Ronald Huisman en een applaus vanuit de zaal voor de sprekers en de organisatie, heeft Martha Roggenkamp deze geslaagde dag afgesloten. Alle aanwezigen konden na afloop genieten van een borrel waarop nog lang werd nagepraat over de besproken onderwerpen.